

EVROPSKI PARLAMENT: ZGODOVINSKO OZADJE

Evropski parlament je nastal iz enotne skupščine Evropske skupnosti za premog in jeklo, ki je postala skupna trem takratnim nadsocijalnim evropskim skupnostim. Pozneje se je ta skupščina preimenovala v Evropski parlament. Institucija, katere poslanci so od leta 1979 izvoljeni na neposrednih volitvah, je sčasoma doživela korenite spremembe: iz skupščine imenovanih poslancev je nastal izvoljeni parlament, ki oblikuje politično agendo Evropske unije.

PRAVNA PODLAGA

- Primarne pogodbe ([1.1.1.](#), [1.1.2.](#), [1.1.3.](#), [1.1.4.](#), [1.1.5.](#));
- sklep in akt o volitvah poslancev Evropskega parlamenta z neposrednimi splošnimi volitvami (20. september 1976), spremenjena s sklepoma Sveta z dne 25. junija in 23. septembra 2002.

TRI SKUPNOSTI, ENA SKUPŠČINA

Po ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) in Evropske skupnosti za atomsko energijo (Euratom) je bila skupna skupščina Evropske skupnosti za premog in jeklo razširjena, tako da je pokrila vse tri skupnosti. Nova skupščina z imenom Evropska parlamentarna skupščina, ki jo je sestavljalo 142 poslancev, je prvič zasedala v Strasbourgu 19. marca 1958, 30. marca 1962 pa se je preimenovala v Evropski parlament.

OD IMENOVANE SKUPŠČINE DO IZVOLJENEGA PARLAMENTA

Pred uvedbo neposrednih volitev so poslance Evropskega parlamenta imenovali nacionalni parlamenti držav članic. Vsi poslanci so tako imeli dvojne mandate.

Na vrhu v Parizu 9. in 10. decembra 1974 je bilo sklenjeno, da bodo neposredne volitve leta 1978 ali pozneje. Hkrati je bil Parlament naprošen, naj vloži nove predloge, ki bi nadomestili prvotni osnutek konvencije iz leta 1960. Januarja 1975 je Parlament sprejel novi osnutek konvencije, na podlagi katerega so voditelji držav in vlad, potem ko so rešili več nesoglasij, na srečanju 12. in 13. julija 1976 dosegli dogovor.

Sklep in akt o volitvah poslancev Evropskega parlamenta z neposrednimi splošnimi volitvami sta bila podpisana 20. septembra 1976 v Bruslju. Akt je začel veljati julija 1978, potem ko so ga ratificirale vse države članice, prve volitve pa so bile 7. in 10. junija 1979.

ŠIRITVE

Ko so se 1. januarja 1973 Evropskim skupnostim pridružile Danska, Irska in Združeno kraljestvo (prva širitev), se je število poslancev Evropskega parlamenta povečalo na 198.

Pri drugi širitvi, s pristopom Grčije 1. januarja 1981, je grški parlament v Evropski parlament imenoval 24 poslancev, ki so jih oktobra 1981 zamenjali neposredno izvoljeni poslanci. Druge neposredne volitve so bile 14. in 17. junija 1984.

S tretjo širitvijo 1. januarja 1986 se je število poslanskih mest povečalo s 434 na 518. V Parlament je prišlo 60 španskih in 24 portugalskih poslancev, ki sta jih imenovala nacionalna parlamenta in ki so jih pozneje nadomestili neposredno izvoljeni poslanci.

Sestava Parlamenta se je spremenila tudi po združitvi Nemčije, da bi se upoštevale demografske spremembe. V skladu s predlogi Parlamenta iz resolucije o sistemu za dodelitev poslanskih mest se je z volitvami junija 1994 število poslancev Evropskega parlamenta povečalo s 518 na 567. Po četrti širitvi EU se je njihovo število povečalo na 626, pri čemer so bila v skladu z zgoraj omenjeno resolucijo poslanska mesta pravično dodeljena novim državam članicam.

Na medvladni konferenci v Nici so določili novo razdelitev poslanskih mest Parlamenta, ki je bila uporabljena na evropskih volitvah leta 2004. Največje možno število poslancev (prej 700) se je povečalo na 732. Število poslanskih mest, dodeljenih 15 starim državam članicam, se je zmanjšalo za 91 (s 626 na 535). Preostalih 197 mest je bilo po načelu sorazmernosti razdeljenih med stare in nove države članice.

S pristopom Bolgarije in Romunije 1. januarja 2007 se je število poslanskih mest začasno povečalo na 785, saj je Parlament sprejel poslance iz teh držav. Po volitvah leta 2009, ki so potekale med 4. in 7. junijem, se je to število zmanjšalo na 736. Z Lizbonsko pogodbo (ki je začela veljati 1. decembra 2009) je bilo določeno, da je najvišje možno število evropskih poslancev 751 z začasnim zvišanjem na 754 do naslednjih volitev. Tako se je v parlamentarnem obdobju 2009–2014 736 poslancem Evropskega parlamenta, izvoljenim junija 2009, pridružilo še 18 novih, potem ko so države članice ratificirale spremenjeni protokol, ki je bil sprejet na medvladni konferenci 23. junija 2010. S pristopom Hrvaške 1. julija 2013 se je največje možno število poslanskih mest začasno povečalo na 766, saj je Parlament sprejel 12 hrvaških poslancev, izvoljenih aprila 2013 (v skladu s členom 19 akta o pogojih pristopa Republike Hrvaške).

Skupno število poslanskih mest se je na volitvah leta 2014 spet zmanjšalo na 751. Razdelitev sedežev je bila ponovno pregledana pred volitvami maja 2019 in zaradi morebitnega brexita ([1.3.3.](#)).

POSTOPNA KREPITEV PRISTOJNOSTI

Ko so finančne prispevke držav članic nadomestila lastna sredstva Skupnosti ([1.4.1.](#)), so se na podlagi pogodbe iz Luksemburga, podpisane 22. aprila 1970, prvič povečale proračunske pristojnosti Parlamenta. Druga pogodba na tem področju, ki je še povečala pristojnosti Parlamenta, je bila podpisana 22. julija 1975 v Bruslju ([1.1.2.](#)).

Enotni evropski akt je okrepil vlogo Parlamenta na nekaterih zakonodajnih področjih (postopek sodelovanja) in določil, da mora k pristopnim in pridružitvenim pogodbam dati privolitev.

Maastrichtska pogodba je z uvedbo postopka soodločanja na nekaterih zakonodajnih področjih in z razširitvijo postopka sodelovanja na drugih zaznamovala začetek prehoda Parlamenta v vlogo sozakonodajalca. Podelila mu je pristojnost za končno potrditev sestave Komisije, kar je bil pomemben korak naprej pri političnem nadzoru Parlamenta nad izvršno oblastjo EU ([1.1.3.](#)).

Amsterdamska pogodba je postopek soodločanja razširila na večino zakonodajnih področij in ga spremenila, tako da je Parlament postal sozakonodajalec, enakopraven Svetu. Dobil je pristojnost, da potrdi imenovanje predsednika Komisije, kar je okrepilo njegov nadzor nad izvršno oblastjo. S pogodbo iz Nice se je postopek soodločanja razširil na še več področij.

Pogodba iz Nice, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte, je bila podpisana 2. oktobra 1997 v Amsterdamu in je začela veljati 1. maja 1999. Cilj te nove pogodbe je bil preoblikovati institucionalno strukturo Evropske unije, da bi lahko kljubovala izzivom prihodnje širitve. Zakonodajna in nadzorna pooblastila Parlamenta so se povečala, glasovanje s kvalificirano večino pa je bilo razširjeno na več področij v Svetu ([1.1.4.](#)).

Tudi Lizbonska pogodba ([1.1.5.](#)) je pomembno razširila tako področje uporabe glasovanja s kvalificirano večino v Svetu (ki v skladu s členom 16 PEU od 1. novembra 2014 poteka po novi metodi) kot področje uporabe postopka soodločanja (na približno 45 novih zakonodajnih področjih). Soodločanje, po novem imenovano redni zakonodajni postopek, je postalo najpogostejša metoda odločanja in se uporablja za posebej pomembna področja, kot sta skupna kmetijska politika ter politika na področju pravosodja in varnosti. Povečala se je tudi vloga Parlamenta pri pripravi prihodnjih sprememb pogodb (člen 48 PEU). Poleg tega je postala Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, ki so jo podpisali predsedniki Evropskega parlamenta, Komisije in Sveta na zasedanju Evropskega sveta v Nici 7. decembra 2000 kot del Lizbonske pogodbe (in prvotno, kot del neuspešnega osnutka pogodbe o ustavi za Evropo), pravno zavezujoča ([4.1.2.](#)).

Z evropskimi volitvami, ki so potekale od 23. do 26. maja 2019, se je jasno pokazalo, da je Parlament v celoti uporabil določbo iz člena 14 PEU, ki določa naslednje: „Evropski parlament skupaj s Svetom opravlja zakonodajno in proračunsko funkcijo. Opravlja funkcijo političnega nadzora in posvetovanja v skladu s Pogodbama. Izvoli predsednika Komisije.“

Za volitve leta 2014 in 2019 so evropske politične stranke ([1.3.3.](#)) volivcem predstavile vodilne kandidate za predsednika Komisije. Sistem vodilnih kandidatov se je izkazal za uspešnega, saj je predsednik Komisije, ki je bil izvoljen na seji 22. oktobra 2014, prav kandidat, ki je prejel največjo podporo na volitvah v Evropski parlament maja 2014.

Udo Bux
05/2019

